

Co nového v české flóře

▲ List ostružiníku tmavorůžového se skládá z pěti lístků. Ročov, Louny, severozápadní Čechy
.....
Foto J. Velebil

► Ostružiník tmavorůžový má v rámci podobných druhů nejtavší korunní plátky. Úlovice, Louny, severozápadní Čechy
.....
Foto J. Velebil

V této nové rubrice máte možnost seznámit se s významnými floristickými nálezy, které jsou publikovány v odborném časopise *Zprávy České botanické společnosti*. Nové nálezy vychází ve *Zprávách ČBS* od roku 2002 pod názvem “*Additamenta*” (*Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae*). Jedná se o souhrn floristických příspěvků ke květeně České republiky s odkazem na tradici statí L. J. Čelakovského (1882–1894) a J. Rohleny (1922–1931) o významných nových nálezech z našeho území. V edici *Additamenta* autoři referují o nálezech nových druhů či kříženců, o nově nalezených zavlečených či zplanělých druzích, o nových lokalitách, kde byly dané druhy spatřeny poprvé či po mnoha letech. Na stránkách časopisu *Botanika* nyní zveřejňujeme výběr z posledního dílu edice, který zahrnuje 20 druhů nových pro ČR, z nichž je 19 zavlečených a jeden druh nově popsán pro vědu, recentní lokality pěti druhů považovaných za vyhynulé a také úplně nové lokality několika extrémně vzácných rostlin.

Ostružiník tmavorůžový – nový endemický druh v České republice

V roce 2022 byl formálně popsán nový druh ostružiníku – ostružiník tmavorůžový (*Rubus atroroseus*). Objevení nové rostliny pro vědu ve středoevropském prostoru je bezesporu pozoruhodnou událostí. Platí to obzvláště v České republice, která má dlouhou botanickou tradici a patří mezi nejvíce botanicky prozkoumané země světa. Ale i přes 200 let trvajících botanického výzkumu zůstává část druhů doposud

neobjevena, obzvláště ve skupinách rostlin, které obsahují velké množství vzájemně podobných druhů. Mezi takové skupiny patří právě rod ostružiník.

Ostružiník tmavorůžový byl objeven náhodně již na začátku tohoto století během botanických expedic. V průběhu následujících let se ukázalo, že roste na 70 lokalitách zhruba v prostoru mezi městy Ústí nad Labem, Rakovník a Mělník. Nejčastěji se vyskytuje v křovinách a na okrajích cest. Vzhledem k tomu, že nebyl doposud nalezen v zahraničí, je dalším, již sedmým endemickým druhem ostružiníku České republiky. Nápadný je relativně tmavým zbarvením korunních lístků, na což poukazuje jeho české i vědecké jméno. Druh je ohrožen především přímou destrukcí lokalit v rámci stavebních nebo těžebních aktivit. ■

Martin Lepší

Kříženec mezi kostivalem hlíznatým a kostivalem lékařským je morfologicky i barvou květů přechodný mezi těmito dvěma druhy.

Foto L. Ekrť

Kostival *Symphytum ×wettsteinii* (*S. officinale* × *S. tuberosum*) – první výskyt křížence v ČR

Netypická rostlina kostivalu (*Symphytum*) zaujala účastníky víkendové botanické exkurze PŘF Jihočeské univerzity do údolí Lužnice pod Bechyní na jaře roku 2022. V nivě řeky při okraji dubohabřiny byl na několika metrech zaznamenán společný výskyt kostivalu hlíznatého (*S. tuberosum*) a kostivalu lékařského (*S. officinale*). Netypická rostlina byla morfologicky, fenologicky i barvou květů přechodná právě mezi těmito běžnými druhy naší květeny. Při analýze velikosti genomu pomocí průtokového cytometru bylo zjištěno, že genom této rostliny je přesně na pomezí většího genomu *S. tuberosum* a menšího genomu *S. officinale*. Tyto druhy kostivalů se v přírodě nepotkávají příliš často, jelikož *S. tuberosum* je typickým lesním druhem humózních dubohabřin a *S. officinale* je ruderálním spíše nelesním druhem aluvií řek a antropogenních stanovišť. Je tedy pravděpodobné, že výskyt tohoto křížence v přírodě nebude příliš běžný. Navíc v případě absence výrazně odlišně zbarvených (žluto-fialových) květů i nepříliš nápadný (*S. tuberosum* i kříženec kvetou krátce). Jedná se o první spolehlivě prokázany výskyt tohoto křížence na území České republiky. ■

Libor Ekrť

Nová lokalita ptačí nohy maličké

Ptačí noha maličká (*Ornithopus perpusillus*) z čeledi bobovité (Fabaceae) je v České republice kriticky ohroženým druhem. Jedná se nejčastěji o jednoletou bylinu, přežívající nepříznivá období pouze v podobě semen. Je to slunomilný

druh otevřených písčitých trávníků a řídkých borů, kde kvete od května do července. Jeho výskyt je vázán na mírné až středomořské klima. Vyskytuje se i na sekundárních stanovištích v písčinnách a písčinách vojenských prostorů, v areálu považovaném za původní se však rostlina chová podobným způsobem. Centrem současného rozšíření je okolí obce Hradčany u Mimoně.

Ve východních Čechách v Dolním Poorličí je druh velmi vzácný, recentní lokalitou je pouze intravilán obce Zdelov, kde roste v obecních písčitých trávnících. V minulosti byl zaznamenán v písčinně u Štěpánovska, poslední pozorování však pochází z roku 2013. V květnu roku 2022 byla ptačí noha maličká nově nalezena na písčinnách Stříbrného rybníka v Malšově Lhotě u Hradce Králové (ve skutečnosti se jedná o písčín). ■

Michal Vávra

Ptačí noha maličká je v ČR kriticky ohroženým druhem.

Foto M. Vávra

Nepůvodní kosatec krvavý se od našeho k. sibiřského liší zejména celobylinnými, typicky načervenalými listeny. ▶

.....
Foto P. Kúr

Černonoh patří k oblíbeným letničkám, proto lze předpokládat, že v následujících letech objevíme nové lokality, kde bude zplaňovat. ▶▶

.....
Foto K. Štajerová

Kosatec krvavý v ČR zplaňuje

Kosatec krvavý (*Iris sanguinea*) je druhem původním ve východní Asii. V Evropě se již dlouho pěstuje v zahradách a občas zplaňuje (nebo je úmyslně vysazován) do volné přírody. Jelikož je to však druh velmi podobný v Evropě původnímu kosatci sibiřskému (*I. sibirica*), často tato zplanění unikají pozornosti. Toto je i případ České republiky, kdy se až teprve v roce 2021 díky revizi fotografií na webu iNaturalist.org zahraničním specialistou ukázalo, že kosatec krvavý u nás zplaňuje již nejméně od roku 2003. Celou tu dobu byl přítom českými botaniky přehlížen. Tento případ názorně ukazuje nutnost rozhledu i za hranice naší české kotliny a spolupráce se zahraničními odborníky (a to nejen v botanice). ■

Pavel Kúr

Černonoh a vitálka – detektivní botanický příběh

Při studiu herbářových položek a porovnání s popisy v literatuře se ukázalo, že oblíbená letnička, která je na českém trhu běžně nabízena pod obchodními názvy *Sanvitalia* 'Aztekengold', ale i *S. speciosa* či *S. hybrida*, patří ve skutečnosti do rodu černonoh (*Melampodium*). Zjistilo se tedy, že s rodem vitálka (*Sanvitalia*) jsou mylně spojovány kultivary, odvozené nejspíš z poněkud anomálních populací druhu *Melampodium montanum*. Na první pohled

lze však černonoh od vitálky spolehlivě odlišit například stavbou zákrovů či absencí chmýru.

Náš detektivní příběh má ale pokračování. Při psaní příspěvku do Additament autorka prostudovala fotografie obou rodů, především z nepůvodního areálu jejich výskytu, na portálu iNaturalist.org. Překvapivě právě tam se podařilo dohledat první pozorování zplanělé vitálky položené (*Sanvitalia procumbens*) na území ČR, ke kterému došlo už v roce 2019. Oproti tomu zplanělý černonoh byl v České republice zaznamenán až v roce 2022, a to na třech od sebe vzdálených lokalitách. ■

Kateřina Štajerová

Ing. Martin Lepší, Ph.D.¹, RNDr. Libor Ekrt², Ph.D.,
RNDr. Michal Vávra³, RNDr. Pavel Kúr, Ph.D.⁴,
RNDr. Kateřina Štajerová, Ph.D.⁵

¹ Jihočeské muzeum, České Budějovice,
lepsi@seznam.cz

² Katedra botaniky PřF JU, České Budějovice,
libor.ekrt@gmail.com

³ Povodí Labe, státní podnik, Hradec Králové,
vavram@pla.cz

⁴ Katedra biologie PřF UJEP, Ústí nad Labem,
pavel.kur@ujep.cz

⁵ Oddělení ekologie invazí, Botanický ústav AV ČR, Průhonice,
katerina.stajerova@ibot.cas.cz